

BARNEOMBUDET

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Vår ref:
18/01178-15

Saksbehandler:
Anders Prydz Cameron

Dato:
30. januar 2020

Oppsummering av samtaler med ungdom om ungdomsstraff og -oppfølging

Barneombudet oversender en kort oppsummering av funnene etter våre samtaler med ungdommer som har erfaring fra ungdomsstraff/-oppfølging. Vi håper disse erfaringene kan være nyttige for Justis- og beredskapsdepartementet og Sekretariatet for Konfliktrådene i arbeidet med å forbedre og videreutvikle disse straffereaksjonene. Barnekonvensjonen artikkel 12 gir barn rett til deltakelse, noe som blant annet innebærer en plikt til å innhente og vektlegge barn og unges synspunkter i lovarbeid og utvikling av tjenester og tilbud til barn og unge.

Kort om bakgrunn og metode

Barneombudet har i 2019 gjennomført samtaler med syv ungdommer som har erfaring med ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging. Ungdommene er rekruttert via ungdomskoordinatorene ved tre ulike konfliktråd. Fordi de er rekruttert gjennom konfliktrådene, har de alle et relativt positivt forhold til konfliktrådet og ungdomskoordinatoren der. Vi har ikke truffet noen ungdommer som har brutt vilkårene i så stor grad at saken er sendt tilbake fra konfliktrådet. Vi har altså kun snakket med ungdommer som på en eller annen måte har hatt noen positive opplevelser knyttet til ungdomsstraff/-oppfølging.

Samtalene med ungdommene er gjennomført en-til en. Vi har benyttet oss av semistrukturerte intervjuer, der vi med utgangspunkt i en intervjuguide har hatt relativt frie samtaler med ungdommene. Det har vært et mål for oss at ungdommene i størst mulig grad skulle styre samtalen selv, utfra hva de synes er viktig. To ansatte fra Barneombudet har gjennomført samtalene, en har i hovedsak hatt ansvar for å notere, en annen har ledet samtalen. De fleste ungdommene har snakket med oss alene, en ungdom ønsket å ha en tillitsperson med seg i samtalen. Dersom dere har flere spørsmål om metode og hvilke spørsmål vi har stilt, kan dere ta kontakt med Barneombudet.

Erfaringer og råd fra ungdommene

Ungdommene har svært ulike erfaringer og ulik bakgrunn. Her har vi forsøkt å oppsummere temaer som mange eller de fleste har meninger om. Der ungdommene har delte meninger om et tema har vi synliggjort dette. Under noen av punktene har vi lagt til noen spørsmål som vi mener bør undersøkes nærmere.

1. Tidsbruk

Postadresse:
Postboks 8889
Youngstorget
0028 OSLO

Besøksadresse:
Karl Johans gt. 7
0154 OSLO

E-post:
post@barneombudet.no
Tlf: 22 99 39 50
Org.nr: 971 527 765

www.barneombudet.no

Ungdommene opplever at det tar lang tid fra lovbruddet til reaksjonen. Dette gjelder både tidsbruk før en eventuell rettssak og etter at dom har falt i saken. De ungdommene som husker hvor lang tid de har ventet oppgir fem til seks måneder fra lovbrudd til dom og ytterligere fire til seks måneder fra dom/avgjørelse til oppstart av ungdomsreaksjonen. Flere av ungdommene beskriver ventetiden som en belastning, der de har kjent på usikkerhet om hva som skal skje. Enkelte opplever å få livet «satt på vent», noe som går ut over prestasjoner på skolen og sosialt liv. Det å få ned tidsbruken fra lovbruddet til oppstart av reaksjonen er noe ungdommene er svært opptatt av.

2. Informasjon før avgjørelse

Ungdommene forteller at de i ulik grad har fått informasjon om straffereaksjonene før de har samtykket. Hvem som informerer er også ulikt. Ungdommene oppgir politiet, kriminalomsorgen, advokat og ungdomskordinator i konfliktrådet som kilder til informasjon. To av ungdommene forteller at de først fikk informasjon om ungdomsreaksjonene i retten. En ungdom husker ikke om og i så fall hvordan vedkommende ble informert før reaksjonen ble ilagt.

Informasjon er ikke noe ungdommene vi har snakket med tar opp på eget initiativ. Ingen, heller ikke de som opplevde å ikke få informasjon før rettssaken, snakker om det som problematisk. Sett med Barneombudets øyne skjerper dette egentlig bare behovet for tydelige krav til god informasjon til ungdommene. Informasjon er ikke nødvendigvis noe ungdommene etterspør selv, og siden informert samtykke og egenmotivasjon er helt sentralt for at ungdommene skal kunne gjennomføre reaksjonene, må plikten til å informere være tydelig definert i regelverket.

3. Oppfølgingsbehov

Alle ungdommene unntatt én har hatt behov for oppfølging fra flere tjenester som barnevern, psykisk helsevern og PPT også før straffereaksjonen. Flere har bodd på barnevernsinstitusjon. Alle ungdommene med oppfølgingsbehov forteller at ungdomsreaksjonene har satt dem i kontakt med hjelpere de ikke kjente fra før som de mener har bidratt positivt i livene deres. Den ene ungdommen som ikke hadde noe oppfølgingsbehov, forteller at vedkommende heller ikke fikk noe særlig ut av reaksjonen. Oppfølgingsteamet til denne ungdommen hadde ifølge ungdommen ingen oppgaver, og ungdomsplanen inneholdt egentlig ikke noe ut over noen samtaler med ulike personer.

4. Innhold i planene

Alle ungdommene kan gjengi flere av målene i ungdomsplanen sin. Det alle nevner er skole eller jobb. De fleste har også hatt faste samtaler med enten politi eller kriminalomsorg. Russamtaler og rustesting er også et tiltak flere husker. Alle ungdommene vi har snakket med har gått på skole som en del av straffegjennomføringen. De som har gjennomført har vært i skole eller jobb også etter at de har fullført reaksjonen. Dette er svært positivt.

Flere av ungdommene synes det er slitsomt med mange møter, og det kan fremstå som noe uklart fra ungdommenes perspektiv hva som er formålet med hyppige, faste møter med voksne fra hjelpeapparatet som også sitter i oppfølgingsteamet. Noen har opplevd det som direkte plagsomt, uten at de ser hva som kommer ut av møtene. Det kan være grunn til å undersøke nærmere:

- i hvilke tilfeller faste møter er et nyttig tiltak
- om konfliktrådene i større grad kan bruke møtene i oppfølgingsteamet godt og redusere antallet en-til-en-møter utenom møtene i teamet

5. *Medvirkning*

Ungdommene har opplevd ulik grad av medvirkning i saken. Flere snakker lite om dette, noe som kan være et tegn på at de ikke har opplevd at de har fått medvirke. To ungdommer forteller om medvirkning som har vært meningsfull for dem. En har fått være med på å velge personer som skulle være i oppfølgingsteamet og lage regler for møtene, en annen var med på å lage ungdomsplanen.

Det at ungdommene ikke forteller mer om medvirkning enn de gjør, behøver ikke bety at det ikke har vært forsøkt. Flere av ungdommene vi har snakket med har vært i vanskelige livssituasjoner ved oppstart av reaksjonene. I materialet vårt er det ikke grunnlag for å si om arbeidet med medvirkning er godt nok eller for dårlig, men det at så få ungdommer snakker om medvirkning etter å ha vært gjennom ungdomsreaksjonene kan peke mot to områder som konfliktrådene kan undersøke nærmere:

- Hvordan arbeider ungdomskoordinatorer med å sikre barn og unges medvirkning gjennom hele reaksjonen, ikke bare i utforming av planer og sammensetning av team.
- Hvordan arbeider ungdomskoordinator og oppfølgingsteam med å bevisstgjøre ungdommen på viktigheten av medvirkning for at reaksjonen skal fungere?

6. *Viktige voksne*

De ungdommene som har hatt oppfølgingsbehov kan trekke fram en eller flere voksne som har vært en del av oppfølgingsteamet og har vært og er viktige for dem. Flere nevner ungdomskoordinator, men ingen sier bare ungdomskoordiatoren. Andre som blir nevnt er lærer, politikontakt og voksne fra ungdommens private nettverk. Fire av ungdommene har hatt privat nettverk (slektninger, fosterforeldre, nabo) i oppfølgingsteamet og tre av disse trekker fram denne personen som en av de viktige voksne.

7. *Gjenopprettende prosess*

Tre av ungdommene vi har snakket med har gjennomført gjenopprettende møte som en del av reaksjonen. De tre som har hatt slike møter omtaler dem som positive. Det har vært viktig for ungdommene å møte fornærmede og at begge får fortelle sin side av saken. En gutt opplevde det som en lettelse å kunne møte fornærmede i nærmiljøet og ha et avklart forhold til det som hadde skjedd. De ungdommene som ikke har hatt gjenopprettende møte oppgir ulike årsaker til dette. Noen kan ikke huske om dette har vært diskutert, andre vet at fornærmede har sagt nei til å møte opp.

Basert på vårt begrensede materiale kan vi ikke si noe om hvorvidt gjenopprettende møter er med på å gjøre reaksjonen med effektiv, men det er tydelig at for de ungdommene som går gjennom slike møter, kan det være en nyttig erfaring som kan være et skritt på veien videre.

Oppsummering

Seks av de syv ungdommene vi har snakket med oppgir at de har hatt utbytte av ungdomsstraffen ved at de har fått hjelp med å løse noen av utfordringene de står overfor. Det er svært gledelig at alle oppgir at de er i skole eller jobb. Ungdommene har ellers pekt på både positive sider ved straffereaksjonen og områder med utfordringer. Det klart viktigste for ungdommene er at tiden fra lovbrudd til reaksjon må bli kortere. Det ser også ut til å være behov for å se nærmere på om det er behov for klarere regelverk og rutiner når det gjelder å gi ungdommene god, tilpasset informasjon både før reaksjonen og underveis.

Vi håper denne oppsummeringen kan være nyttig i det videre arbeidet med utvikling av ungdomsstraffen og ser fram til videre dialog.

Vennlig hilsen

Inga Bejer Engh
barneombud

Anders Prydz Cameron
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.

Mottakerliste

Justis- og beredskapsdepartementet
Sekretariatet for konfliktrådene